

Motion till riksdagen

1987/88:Ub603

av Lars Werner m. fl. (vpk)

om parlamentarisk utredning för översyn av
högskolans uppdragsutbildning

En allt större del av högskolans utbildningsutbud finansieras med externa medel. Sedan några år tillbaka är möjligheten att sälja utbildning, s. k. uppdragsutbildning, till externa intressenter starkt utvidgad.

Uppdragsutbildning förekom redan tidigare men då i ganska blygsam skala. De senaste tre åren har omfattningen av högskolans uppdragsutbildning ökat närmast dramatiskt. För 1984/85 redovisar UHÄ:s verksamhetsberättelse intäkter från uppdragsutbildning på totalt 41 429 000 kr. För 1985/86 hade intäkterna för uppdragsutbildning stigit till 74 900 000 kr. I takt med urholkningen av de statliga anslagen, har högskolan blivit alltmer beroende av externa finansörer och intressenter.

Expansionen har möjliggjorts genom en förändrad lagstiftning föranledd av proposition 1984/85:195 om uppdragsutbildning och proposition 1985/86:11 om lärares bisysslor. Propositionerna skall ses som ett led i regeringens strävan att komma ifrån det totala ekonomiska ansvaret för den högre utbildningen.

Regeringens proposition om uppdragsutbildning kritiserades hårt av studenter, lärare och forskare. Vpk:s talesman i riksdagsdebatten om regeringsförslaget sade bl. a. följande:

”Vi fruktar att den proposition som nu behandlas ytterligare kommer att stärka enskilda intressen och försvåra högskolans långsiktiga verksamhet för utbildning och forskning.”

”Vpk har under utskottsbehandlingen av frågan om uppdragsutbildning framhållit att det här systemet kan komma att leda till att den högre utbildningen görs beroende av näringslivet och privata kapitalintressen. Därför är det ytterst angeläget, har vi sagt, att det sker en kontinuerlig uppföljning och ett noggrant studium av uppdragsutbildningens omfattning och konsekvenser.” (riksdagsprotokollet 1985/86:33, s. 36.)

Utvecklingen har visat att våra farhågor var riktiga. Vi konstaterar också att UHÄ som tillsynsmyndighet hittills gjort mycket halvhjärtade insatser då det gäller att kontrollera effekterna av uppdragsutbildningen ute på högskolorna. De fallstudier och utvärderingar som faktiskt gjorts har så gott som utslutande kommit från studerandehåll.

Uppdragsutbildningen är mest utbredd på de mindre och medelstora högskolorna. Eskilstuna/Västerås har av sin utbildning som uppdrag den största andelen av samtliga högskolor, hela 30 %. Andra högskolor med en

stor andel uppdragsutbildning är Skövde med 17 % och högskolorna i Gävle/Sandviken, Kalmar och Falun/Borlänge alla med en omfattning av uppdragsutbildning på runt 10 %.

Även på universiteten är andelen uppdragsutbildning stor och växande. Eftersom uppdragen där oftast görs upp direkt med institutionen är uppgifterna om universitetens uppdragsutbildning som regel otillförlitliga och regelmässigt antydande en för låg andel uppdragsutbildning gentemot det verkliga förhållandet. Studier av uppdragsutbildningens omfattning vid Lunds universitet visar emellertid på en tredubbling den senaste treårsperioden.

I proposition 1984/85:195 om uppdragsutbildning anges vissa regler för uppdragsutbildningens bedrivande. Dessa regler sades syfta till att garantera att den reguljära utbildningen inte skulle bli lidande och att tillse att beställaren verkligen bar hela kostnaden för den utbildning han köpte. Vidare var syftet att se till att den utbildning som gavs verkligen låg på högskolenivå. Nu, tre år efter riksdagsbeslutet om reglerna för uppdragsutbildningens bedrivande, står det klart att dessa och andra regler nonchalerats i en oroande omfattning. Tillsynsmyndigheten, UHÄ, har heller inte förmått utöva sin tillsyn på ett tillräckligt effektivt sätt.

Exempel från högskolan i Örebro visar att man där sålt uppdragsutbildning till studieförbund som i sin tur sålt utbildningen vidare till enskilda. Detta är ett klart brott mot reglerna, eftersom propositionen uttryckligen slår fast att uppdragsutbildning inte skall säljas till enskilda.

Hur den reguljära verksamheten kan få lida, visar exempel från högskolan i Eskilstuna/Västerås. Högskolan har där givit en civilingenjörsutbildning på uppdrag. Utbildningens kostnader översteg 1986/87 inkomsterna med närmare 500 000 kr. Underskottet täcktes bl. a. genom att undervisningsvolymen för de studerande på förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningen skars ner med 20 %. Samstämmiga uppgifter visar också att till uppdragsutbildningen användes de bästa lärarna, de finaste lokalerna och den modernaste utrustningen, vilket naturligtvis drabbar den reguljära utbildningen.

Studier från Lunds universitet visar att uppdragsutbildningen inte alls anknyter till högskoleutbildning i övrigt, när det gäller art och nivå: I en tvådagarskurs i kinakunskap avhandlades ämnet kinesisk filosofi på 45 minuter. Ämnet finns reguljärt på universitetet men undervisningen bedrivs då naturligtvis på en annan nivå. En annan uppdragsutbildningskurs vid samma universitet benämndes "Sätt och etikett vid banketter", ett område som knappast kan betraktas som högskoleutbildning.

Exemplen kan mångfaldigas.

Den bristande kontrollen av och tillsynen över uppdragsutbildningen, de negativa konsekvenserna för det reguljära kursutbudet, de uppenbara regelbrotten och de ökande kraven på åtgärder främst från studerandehåll visar att något måste göras.

Behovet av en översyn är uppenbarligen stort.

Hemställan

Mot. 1987/88

Ub603

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen begär att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning om uppdragsutbildningen vid högskolan i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm i januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

Björn Samuelson (vpk)